

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نباشد تن من مباد بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Political

سیاسی

نویسنده: الکساندر اسوارانت
ویراستاری و ارسال: علی مشرف
۱۱ جون ۲۰۲۴

تکامل اوضاع در ترکیه- آیا اردوغان «باد می‌کارد» و «طوفان درو می‌کند»؟

تاریخ جهان نشان می‌دهد که سیاست مستقل رهبر کاریزماتیک یک دولت مهم، اغلب به دخالت خارجی، یعنی کودتا و سرنگونی حاکم نامطلوب، می‌انجامد. وقتی از همه «استدلال‌های» دیپلماسی و فشار اقتصادی در رسیدن به اهداف خود ناکام می‌مانند، از عملیات مخفی سرویس‌های ویژه اطلاعاتی و سازمان‌های خرابکار تحت کنترل خود برای انجام کودتا به‌عنوان حذف مشروع یا نامشروع رهبر فعلی از قدرت استفاده می‌کنند. در این راستا، ترکیه در زمینه دسیسه‌های سیاسی داخلی و مداخلات خارجی با تلاش‌های موفق و ناموفق برای سرنگونی دولت قانونی، تجربه‌های فراوانی دارد.

ترکیه همچنان یک شریک در دسرساز اما مهم برای غرب است

سیاست ترکیه تحت حکومت رجب طیب اردوغان با بی‌احتیاطی و تصمیم‌گیری‌های لحظه‌ای در اثر جوگیری‌های زیاد مشخص می‌شود؛ و بر تقویت استقلال و افزایش جایگاه دولت ترکیه در نظام روابط بین‌الملل متمرکز است. این مسیر ترکیه نمی‌تواند متحدانش در ناتو را خشنود کند، زیرا هر گام اعضای ائتلاف منطبق با سیاست‌های رهبر آنگلو ساکسون ایالات متحده است.

هنوز در ترکیه در مورد مرگ ناگهانی «تورگوت اوزال»، رئیس جمهور ترکیه در سال ۱۹۹۳ که اعلام کرد قرن ۲۱ به «عصر طلایی» ترکیه و ترک‌ها تبدیل خواهد شد، سوالاتی وجود دارد. در تاریخ چند صد ساله امپراتوری عثمانی، دسیسه‌های دربار بیش از یک بار رخ داده است. جمهوری ترکیه جدید در طول بیش از یک قرن حیات خود بارها کودتاهایی را تجربه کرده که دست متحد اصلی آن، ایالات متحده در کار بوده است. آن‌طور که معلوم است، آخرین تلاش برای سرنگونی دولت رئیس جمهور منتخب، اردوغان، در جولای ۲۰۱۶ انجام شد.

روزی روزگاری در قرن نوزدهم، از ترکیه عثمانی به‌عنوان «مرد بیمار اروپا» یاد می‌شد. اما از آنجایی که بریتانیا نتوانست جایگزین شایسته‌ای برای دولت ترکیه پیدا کند، سیاست لندن به‌دلیل علاقه شدیدش به جغرافیای ترکیه (به‌ویژه در تنگه‌ها و دسترسی به آبها) و تمایلش برای مقابله با روسیه، ترکیه را حفظ کرد. و امروز با توجه به وضعیت دراماتیک اقتصاد ترکیه، هم نمی‌توان گفت که ترکیه «مرد سالم اروپا» است. سیاست انقره در دوران جدید و مدرن مرتباً مشکلات دشواری را برای غرب به ارمغان آورده است (روابط ترکیه و یونان، قبرس، و مسائل کردستان، بحران عراق، درگیری فلسطین و اسرائیل، جاه‌طلبی‌های بدخواهانه و غیره).

در معنای مجازی، ترکیه شبیه تخته‌سنگی است که هر از گاهی ستراتیژی منطقه‌ای ایالات متحده و اروپا بر سر آن سقوط می‌کند. با این حال، درست همانند مشکل بریتانیا در ربع اول قرن بیستم، یک قرن بعد، ایالات متحده نیز هنوز نمی‌تواند جایگزینی برای دولت ترکیه بیابد، و بنابراین علاقه‌مند به حفظ کنترول‌شده جغرافیای سیاسی آن است. به‌احتمال زیاد، واشنگتن در حال کار بر روی ستراتیژی برای از سرگیری «مرحله‌ای تازه» از روابط با انقره، و در عین حال احتمالاً «تربیت و هدایت مجدد» یا حذف رجب طیب اردوغان است.

اردوغان همچنان در فهرست رهبران غیرقابل اعتماد امریکا باقی می‌ماند

در جولای ۲۰۱۶، در ترکیه برای سرنگونی رئیس‌جمهور رجب طیب اردوغان از قدرت، که برای ایالات متحده نامطلوب بود، یک شورش مسلحانه و کودتا روی داد (سناریوی عملیات حتی حذف فیزیکی رهبر ترکیه را نیز منتفی نمی‌دانست). اردوغان به لطف اقدامات متقابل سریع و حمایت شرکای واقعی خارجی (از جمله سرویس‌های اطلاعاتی روسیه و ایران) موفق شد از این توطئه پیروز بیرون بیاید. تحقیقات بعدی منجر به دستگیری بیش از ۸۰ هزار نفر در ترکیه و اخراج حدود ۱۵۰ هزار کارمند دولتی (از جمله در ارتش) شد. سازمان مذهبی FETÖ «فتح‌الله گولن»، ساکن پنسیلوانیا (ایالات متحده آمریکا)، سازمان‌دهنده اصلی کودتا اعلام شد.

تقریباً هشت سال از آن زمان می‌گذرد و اردوغان توانسته است همچنان قدرت را حفظ کند و حتی از انتخابات ریاست جمهوری دشوار در تابستان ۲۰۲۳ نیز عبوری موفق داشته باشد. در عین حال، رهبر ترکیه از تقویت مسیر سیاست خارجی مستقل از غرب، ایجاد مشارکت‌های سودمند متقابل با روسیه و چین، و توسعه ستراتیژی بلندپروازانه نئو عثمانی‌گرایی و نئوپانتوریسم در شرق، دست نکشیده است.

بعید است که ایالات متحده علاقه‌ای به سیاست‌های اردوغان، چانه‌زنی ترکیه در مورد گسترش ناتو به فنلاند و سویدن، اشغال بخش‌هایی از مناطق شمالی سوریه توسط ترکیه، مداخله نظامی - سیاسی ترکیه در مناقشه قره‌باغ، تنشج با یونان در حوزه مدیترانه، و مهم‌تر از همه، شراکت مستقلانه ترکیه و روسیه، داشته باشد. با این حال، ایالات متحده و اروپا اهرم‌های کلیدی بر سیاست داخلی و خارجی ترکیه را حفظ می‌کنند.

این‌ها بیش از همه شامل پایگاه نظامی بزرگ ایالات متحده و تأسیسات نظامی ناتو در ترکیه، اپوزیسیون طرفدار غرب به رهبری حزب جمهوری خواه خلق (RPP) است که در آخرین انتخابات شهرداری پیروز شد و در نهایت امکانات

مالی و اقتصادی مهمی به دست آورد که بر اقتصاد رو به تضعیف ترکیه در ترکیب با رژیم فشار تحریم‌ها تأثیر می‌گذارد. همه این ابزارهای فهرست شده به واشنگتن این امکان را می‌دهد که امیدوار باشد ترکیه را در مدار نفوذ ژئوپلیتیک خود نگه دارد و با جست و جوی مصالحه و قوانین قابل قبول بازی، روابط جدیدی ایجاد کند.

انقره اخیراً با نشان دادن از سرگیری روابط دوجانبه، سیاست وفادارانه‌تری را در قبال ایالات متحده آغاز کرده است. این امر منجر به پذیرش ترکیه برای پیوستن فنلاند و سویدن به ناتو شد؛ یک نگرش لیبرال نسبت به موفقیت اپوزیسیون به رهبری حزب جمهوری خواه خلق (RPP) در انتخابات محلی (به‌ویژه در انقره، استانبول و مناطق کردنشین شرقی کشور)؛ تصمیمات پرسنلی در سازمان‌های اقتصادی دولت به‌نفع متخصصان طرفدار امریکا؛ در پیش گرفتن یک دیپلماسی برای احیای اعتمادسازی با یونان؛ تصویب امضای زودهنگام پیمان صلح بین آذربایجان و ارمنستان مطابق نظر غرب؛ تمرکز بر تشکیل ارتباطات ترانزیتی جدید با دور زدن روسیه برای دسترسی مستقیم ترکیه و ناتو به منطقه آسیای مرکزی؛ حمایت نظامی، فنی و دیپلماتیک از اوکراین.

به‌نظر می‌رسد که اردوغان باتجربه برای حفظ قدرت و مسیر سیاسی خود توانسته است از تمام پیچ‌های تند دوری کند. با این حال، آغاز یک درگیری دیگر بین فلسطین و اسرائیل در خاورمیانه، نه‌تنها در سیاست منطقه‌ای، بلکه در مورد آینده خود اردوغان نیز مشکلات جدیدی را به‌وجود آورده است.

وخیم شدن دوباره روابط ترکیه و اسرائیل

تلاش‌های رهبر ترکیه برای ایفای نقش یک صلح‌طلب در حل و فصل سیاسی روابط بین حماس و اسرائیل، برای او موفقیتی به همراه نداشته است. اردوغان در ابتداء با موضعی انتقادی از بنیامین نتانیاهاو، نخست وزیر، او را با هیتلر مقایسه و به همه گناهان کبیره (از جمله ارتکاب جنایات جنگی و نسل‌کشی فلسطینیان) متهم کرد. طرح صلح اردوغان برای خاورمیانه از طریق به رسمیت شناختن استقلال فلسطین در مرزهای ۱۹۶۷ با پایتختی بیت‌المقدس شرقی، که ترکیه در سطح بین‌المللی به‌عنوان ضامن امنیت آن شناخته شده است، توسط اسرائیل رد شده است. هم‌زمان، تل ابیب به جنگ در نوار غزه ادامه می‌دهد و ظاهراً به‌خاطر از بین بردن رهبران حماس، عملاً تمام مردم غیرنظامی غزه، را که اکثریت آنها مجبور شده‌اند در شهر مرزی مصر، رفح، جمع شوند، نابود می‌کند.

در همین حال، اظهارات و اقدامات رو به افزایش ضداسرائیلی اردوغان (از جمله تحریم تجاری ترکیه علیه اسرائیل، که بخشی از آن در اپریل و به‌طور کامل در ماه مه اعمال شد، استقبال رسمی از «اسماعیل هنیه»، رئیس دفتر سیاسی حماس در انقره، و همچنین این واقعیت که سرویس‌های امنیتی ترکیه به واحدهای حماس برای ایجاد پایگاهی به‌منظور استقرار آن‌ها در خاک جمهوری ترکیه کمک می‌کند)، بدیهی است که نمی‌تواند از دید مقامات و سرویس‌های اطلاعاتی اسرائیل پنهان بماند.

پس در ماه می ۲۰۲۴ در انقره چه اتفاقی افتاد؟

در شب ۱۴ و ۱۵ می، متحد سیاسی و اصلی رئیس جمهور اردوغان — رهبر حزب اقدام ملی، دولت باغچلی — نسبت به خطر کودتایی دیگر علیه دولت با هدف سرنگونی اردوغان هشدار داد. ظاهراً این اقدامات در صفوف برخی از سازمان‌های مجری قانون (به‌ویژه دفتر اداره کل امنیت وزارت کشور ترکیه در انقره) تدارک دیده شده است. دولت باغچلی، رهبر پان‌ترکیست، پیشنهاد کرد که مقامات باید فوراً اقدامات پیشگیرانه را انجام دهند و مسأله را تنها به اخراج چند کارمند اداره امنیت وزارت کشور در انقره محدود نکنند.

اردوغان، رئیس‌جمهور ترکیه، مجبور شد یک جلسه اضطراری شبانه با «ابراهیم کالین»، رئیس سازمان اطلاعات ملی ترکیه، و «یلماز تونج» رئیس وزارت دادگستری، برگزار کند تا اقدامات برای جلوگیری از کودتا را در اولویت قرار دهد. بر اساس گزارش روزنامه ترکیه، اخیراً چندین کارمند از اداره امنیت وزارت کشور انقره به ظن ارتباط با سازمان جنایتکار «آپهان بورا کاپلان Ayhan Bora Kaplan» اخراج شدند. چند ساعت بعد، دادستانی انقره برای بررسی توطئه احتمالی علیه دولت پرونده‌ای تازه تشکیل داد.

«علی یرلیکایا»، وزیر داخله ترکیه، که پس از انتخابات ریاست جمهوری ۲۰۲۳ جایگزین سلیمان سویلو شد و به‌خاطر اظهارات ضدآمریکائی خود شهرت دارد، شدیداً هشدار داد: «کسانی را که با تبانی با تروریست‌ها سعی می‌کنند علیه رئیس‌جمهور، دولت، و سیاستمداران ما توطئه کنند، سازمان‌های تروریستی و شاخه‌های آن‌ها، گروه‌های جنایتکار سازمان‌یافته که با استفاده از تاکتیک‌های سازمان تروریستی «فتح‌الله گولن» (FETÖ) در شبکه‌های اجتماعی، بازی‌ها و تله‌هایی را ایجاد کرده‌اند، نابود خواهیم کرد.»

بیانیه «یرلیکایا»، از آنجائی که کارمندان خائن در سازمان تحت امر او پیدا شده‌اند، قابل درک است. این‌که آیا مقصر قصور خودش است یا نقشه‌موزیانه شخصی دیگر، در ادامه تحقیقات مشخص می‌شود. «حزب دموکراتیک خلق‌ها» (DEM)، حامی کردها، اعلام کرد که ده‌ها تن از اعضای آن در حملات پولیس در استانبول احتمالاً به‌دلیل ارتباط با کودتا بازداشت شده‌اند.

«رد پای اسرائیل» در تهدید کودتا

اردوغان گفت که مقامات بخوبی «دست‌نشانده‌ها» را می‌شناسند، یعنی کسانی که پشت تهدید کودتا هستند. در همین حال، رئیس‌جمهور ترکیه بار دیگر به اسرائیل و نتانیاهو حمله کرد و هشدار داد که آن‌ها مسؤول نسل‌کشی مردم نوار غزه هستند. در عین حال، رئیس‌جمهور ترکیه نه تنها آمادگی انقره را برای ادامه حمایت از حماس که «برای استقلال سرزمین خود می‌جنگد» تأیید کرد، بلکه تمام جهان را با این واقعیت که «فلسطینی‌ها، به نمایندگی از حماس، ظاهراً از آناتولی در برابر تجاوزات اسرائیل دفاع می‌کنند» شگفت‌زده کرد.

اردوغان برای اولین بار جنگ غزه را با تهدید حمله اسرائیل به آناتولی (ترکیه) مرتبط کرد. وی به‌ویژه اظهار داشت: «اسرائیل در غزه متوقف نخواهد شد. اگر این دولت تروریستی وحشی متوقف نشود، دیر یا زود آناتولی را با رؤیاهای سرزمین موعود هدف قرار خواهد داد.»

بر اساس این اظهارات رئیس‌جمهور ترکیه پس از «شب هشدارباش»، می‌توان چنین نتیجه گرفت که احتمالاً سرویس‌های اطلاعاتی اسرائیل در پس کودتا و برکناری اردوغان از قدرت هستند. تل‌آبیب بشدت به اظهارات و اقدامات تند انقره حساسیت نشان می‌دهد. «بسیار بعید» به‌نظر می‌رسد که اسرائیل پس از عملیات نظامی در رفح و سرکوب حماس، در آینده‌ای قابل پیش‌بینی به ترکیه حمله کند. اسرائیل ۹.۵ میلیونی چگونه می‌تواند به ترکیه ۹۰ میلیونی حمله کند و مهم‌تر از آن، چرا وقتی که پایگاه‌های امریکا و ناتو در آنجا وجود دارد؟

اگر اردوغان قصد دارد در کنار حماس علیه اسرائیل وارد جنگ شود، ظاهراً این اقدام رئیس‌جمهور ترکیه به‌معنای حکم مرگ تاریخ ترکیه خواهد بود. در واقع، غرب به‌همراه اسرائیل با توجه به مسائل شناخته‌شده داخلی و خارجی مربوط به مسأله خاورمیانه بزرگ، کشور ترکیه را از بین خواهد برد و کشور را به قطعات کوچک‌تر تقسیم خواهد کرد.

به عبارت دیگر، این بار اتهامات کلیشه‌ئی سازمان «فتح‌الله گولن» برای کودتا در ترکیه اعتبار چندانی نخواهد داشت، زیرا خطرات در «بازی آناتولی» مطرح شده است. اردوغان با بی‌دقتی «باد کاشت» و ممکن است در آخرین مرحله زندگی حرفه‌ئی خود «طوفان درو کند». صبح و عصر ۱۵ می ۲۰۲۴ عجیب بود، زیرا تلاشی برای سرنگونی رجب طیب اردوغان در ترکیه و سوءقصد به نخست‌وزیر «رابرت فیسکو» در اسلواکی صورت گرفت.

منبع: نیو ایسترن آوتلوک، اول جون ۲۰۲۴

[Türkiye – is Erdoğan: History of Intrigues and Interventions \(journal-neo.su\)](http://journal-neo.su)